

УДК 37.091.3.378

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-205-49-53

РОГУЛЬСЬКА Оксана Олександрівна –доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іншомовної освіти
та міжкультурної комунікації

Хмельницького національного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5603-0274>e-mail: oxana.rogulska@gmail.com**ЛЕВИЦЬКА Наталія Валентинівна** –старший викладач кафедри германської філології
та перекладознавства

Хмельницького національного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6616-898X>email: levytska.n.v@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС» НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Досвід активного використання електронного навчання в західних країнах і порівняння його з традиційними формами, що ґрунтовані на безпосередньому особистому спілкуванні викладача та студента, засвідчують позитивні риси кожної з цих форм. Зокрема, провідними ознаками електронного навчання є гнучкість, індивідуалізація, інтерактивність, адаптивність як необхідність організації навчального процесу для студентів із різними можливостями й бажаннями. Провідні ознаки традиційної форми навчання – емоційний складник особистого спілкування, спонтанність у створенні асоціативних ідей і відкриттів [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виходячи з концепції змішаного навчання, припускаємо, що впровадження у педагогічну практику зазначеної форми навчання здатне підвищити ефективність освітнього процесу в умовах зміни парадигми сучасної освіти здійснити зміщення акценту на процес пізнавальної діяльності студентів. Це припущення базується на аналізі робіт із проблем змішаного навчання вітчизняних учених (В. Ю. Бикова, С. М. Березенської, Р. С. Гуревича, К. Л. Бугайчука, М. Ю. Кадемії, В. М. Кухаренка, С. Г. Литвинової, Г. А. Чередніченко, Л. Ю. Шапран).

Мета статті – схарактеризувати моделі «змішаного навчання», виокремити особливості та доцільність впровадження моделі «перевернутий клас»; запропонувати технологію проведення «перевернутого» заняття та представити інструменти, які сприяють реалізації моделі «перевернутого навчання» на заняттях з дисципліни «Історія зарубіжної літератури» в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В освітньому співтоваристві навчання тільки через онлайн-ресурси довело, що швидко досягти таких результатів, як за аудиторного навчання, не просто. Таким чином був уведений термін «змішане навчання», що позначає оптимальне поєднання дистанційного (електронного) й аудиторного навчання. Змішане навчання – це освітня концепція, у межах якої студент отримує знання самостійно, он-лайн та з викладачем. Комбінація традиційного та дистанційного (електронного) навчання дає змогу викладачеві використовувати сильні аспекти кожного навчального середовища для досягнення навчальної мети, контролювати час, місце, темп і шляхи вивчення матеріалу. Науковці зазначають, що «змішане навчання» – це підхід, який інтегрує традиційне та комп'ютерно-опосередковане навчання в педагогічному середовищі [6].

Схарактеризуємо моделі «змішаного навчання» детальніше: *ротаційні* – це організація курсу, таким чином, коли студенти переходять між різними форматами навчання за попередньо складеним розкладом або на розсуд викладача, одним з таких форматів є навчання в режимі онлайн. Інші можливі формати – це робота у невеликих проектних командах, теоретичний виклад (лекції) від викладача (як для цілої групи так і для проектних команд), групові проекти, індивідуальні консультації від викладача, письмові завдання. Студенти навчаються в стінах університету, але також виконують домашні завдання. У свою чергу, ротаційні моделі розподіляються на: *ротацію за станціями* – студенти переходять між різними «станціями» в межах одного чи декількох (небагатьох) кабінетів, іншими словами чергують різні види діяльності: групову роботу, роботу над проектом і роботу з

викладачем. Частина завдань виконується онлайн. Станції можуть охоплювати як індивідуальну роботу чи роботу у групах, так і роботу цілим класом. Обов'язкова умова – студенти мають пройти всі станції. Гнучким є поділ студентів на групи та індивідуальне інструктування викладачем, тому групи можуть змінюватися протягом навчального семестру залежно від потреб студентів; *ротація за лабораторіями* – одна з станцій відбувається в спеціалізованій комп'ютерній аудиторії де студенти опановують матеріал самостійно, онлайн; – *«перевернутий» клас* – студенти навчаються онлайн за межами навчального закладу, опрацьовують навчальні матеріали вдома, а потім в аудиторії, на базі здобутих знань та засвоєних правил і інструкцій працюють з практичними завданнями, проектами або отримують додаткову інформацію від викладача. Слід зауважити, що основна теоретична частина курсу засвоюється виключно онлайн, саме це відрізняє модель «перевернутого» класу від виконання домашніх завдань онлайн, оскільки не освоївши теорію самостійно, студент не зможе приймати активну участь у дискусіях з викладачем, виконати практичне завдання чи зреалізувати проект; *індивідуальна ротація* – кожен студент має індивідуальний графік і не обов'язково відвідує кожну доступну станцію. Графік складається автоматично (якщо у навчальному закладі є програмне забезпечення) або викладачем [2, 3].

Наступна модель змішаного навчання – *гнуčka* – онлайн-складова є основою навчання студентів, навіть якщо певна діяльність і відбувається офлайн. Студенти працюють за індивідуальним, гнучким графіком, який включає різні формати навчання, що є перевагою і водночас викликом. Тобто студенти мають розуміти, як самостійно структурувати свою роботу. За необхідності, учитель надає більше або менше підтримки через такі заходи: робота в малих групах, групові проекти, індивідуальне консультування. *Модель самостійного змішування* – передбачає вивчення курсу онлайн, викладач також працює зі студентами онлайн. Ця модель відрізняється від онлайн-навчання тим, що онлайн вивчається лише один предмет. Інші дисципліни студенти вивчають у закладі освіти. Така модель може компенсувати відсутність дисциплін вільного вибору. Студенти прослуховують додаткові курси онлайн, тому навчальний заклад може скоротити витрати на них, однак модель «самостійного змішування» потребує високого рівня самоорганізації. Поглиблена віртуальна модель дозволяє студентам самостійно розподілити курси на онлайн- та офлайн-частину. Онлайн-частину можна

прослуховувати як у навчальному закладі, так і поза ним. Багато онлайн-курсів трансформувалися у таку модель, щоб надати студентам досвід особистого спілкування. Вона відрізняється від моделі «самостійного змішування» тим, що охоплює всі курси, а не є вибірковою, а від «перевернутого класу» – тим, що студенти не щодня відвідують навчальний заклад. Подібно до «гнуčkoї моделі» та моделі «самостійного змішування» вона передбачає вищий рівень навичок самоорганізації та дисципліни студентів. Перевага такої моделі – гнучкість розкладу та розподілу навантаження [1].

У нашому дослідженні пропонуємо розглянути модель «перевернутий клас» детальніше. «Перевернутий клас» – це така педагогічна модель, в якій типова подача лекцій і організація домашнього завдання міняються місцями. Студенти знайомляться з теоретичним матеріалом вдома, у той час, як в аудиторії відводиться час на виконання практичних завдань, обговорення проблемних питань і дискусії. Іншими словами «перевернутий» означає – абсолютно протилежний загальноприйнятій системі побудови занять. Щоб розібратися в сутності моделі «перевернутий клас», спробуємо порівняти її із класичним варіантом проведення занять [4]. Див. таблицю 1.

Таблиця 1

Класична модель заняття	Модель заняття «перевернутий клас»
Робота в аудиторії: - ознайомлення - запам'ятовування інформації	Робота в аудиторії: - аналіз - практика - робота над проектами
Робота вдома: - аналіз - практика	Робота вдома: - ознайомлення - запам'ятовування інформації

Схарактеризуємо особливості моделі змішаного навчання «перевернутий клас»:

Зміна ролі викладача. Викладач перетворюється на фасилітатора, і допомагає вирішити дискусійні питання. Роль викладача все ж залишається провідною, але його діяльність спрямовується на координацію навчання студентів, здійснення консультування, надання допомоги та створення навчально-проблемної ситуації для пізнавально-дослідницької діяльності.

Використання електронних освітніх ресурсів. Завдяки платформі «Moodle», що надає змогу проектувати, створювати інформаційно-навчальні ресурси навчального закладу та керувати ними, викладачами Хмельницького національного університету

накопичена велика база різноманітних матеріалів таких, як навчальні відео, інтерактивні завдання, електронні навчальні матеріали, а саме: електронні підручники, де представлений теоретичний матеріал, теми семінарських і практичних робіт; плани лекційних та практичних занять; віртуальні лабораторні комплекси; конспекти-презентації лекцій; завдання до практичних робіт; навчальні завдання для самостійної роботи; питання та завдання до підсумкової атестації; методичні вказівки до використання цього комплексу; електронні банки тестів; покликання на додаткові інформаційні ресурси з дисципліни в мережі Інтернет; додаткові навчальні матеріали (підручники, посібники, журнали й ін.) [7]. Відтак, кожен студент, хто має доступ до мережі Інтернет, може отримати якісний електронний освітній контент у зручній для нього час.

Підвищення вимог до навчальної діяльності студентів. Теоретична частина навчального матеріалу має формувати в студентів базові поняття і підтримувати навчання, а не займати провідне місце. Здійснюється зміщення акценту на процес пізнавальної діяльності студентів, у ході якої вони відкривають для себе нові знання – розв'язують різнопланові проблеми в обговореннях і дискусіях.

Доступність, гнучкість навчального процесу та індивідуальний підхід до кожного студента. Під час традиційних лекцій студенти часто намагаються вхопити те, що вони чують у момент мовлення лектора. У них немає можливості зупинитися, щоб обміркувати викладене, а намагаючись занотувати слова викладача, можуть ігнорувати важливі моменти. Самостійне опрацювання частини матеріалу робить навчальний процес більш гнучким, дозволяє студентам повністю контролювати хід лекції, переглянути чи прослухати матеріали стільки разів, скільки їм буде потрібно для повноцінного сприйняття, а в разі виникнення питань звернутися до викладача по допомогу.

Застосування активного навчання. Класична модель заняття не передбачає активність студентів, адже більшу частину заняття вони просто сприймають інформацію. Активне навчання передбачає використання такої системи методів і прийомів, що спрямовані головним чином не на повідомлення студентам готових знань, їх запам'ятовування та відтворення, а на організацію студентів для самостійного одержання знань, засвоєння вмій і навичок у процесі активної пізнавальної і практичної діяльності [5]. Працюючи за моделлю «перевернутий клас», студенти на занятті відпрацьовують знання, отримані вдома з відео

та гаджетів; критично переосмислюють існуючі припущення; розвивають комунікативні навички (прослуховування, обговорення, співпраця); самостійно генерують рішення тощо.

Технологія проведення «перевернутого» заняття:

- 1 етап. Викладач записує пояснення нового матеріалу за допомогою спеціальних програм та розміщує навчальне відео чи електронний освітній ресурс в навчальному середовищі (доцільно надсилати чи розмішувати добірку матеріалів, які можна опрацювати онлайн у різних форматах: YouTube-відео, онлайн-курси, інтерактивні підручники, аудіолекції, навчальні онлайн-ігри, тести тощо). Гарні відгуки отримав «інтерактивний плакат» – спосіб візуалізації інформації на основі одного зображення, до якого «мітками» (інтерактивними точками) прикріплюються покликання на вебресурси, інтернет-документи, мультимедійні об'єкти: відео, аудіо, презентації, слайд-шоу, ігри, опитування тощо, іншими словами, це сторінка доступу, з якої ви можете перенаправити студентів на десятки інших сторінок, зібравши всі матеріали з конкретного питання чи теми в одному місці. Головна перевага «інтерактивного плакату» полягає у тому, що студент може знайомитися з інформацією у будь-якому зручному порядку (відкривати лише ті матеріали, що виявилися трошки складнішими та вимагають уточнення). Як показує досвід, студентам подобається досліджувати та знаходити інтерактивні зони, відкривати віртуальні віконця з текстом чи картинками.

- 2 етап. Студенти отримують домашнє завдання у вигляді навчального відео, електронного освітнього ресурсу тощо та самостійно опрацьовують його;

- 3 етап. На занятті викладач організовує навчальну діяльність, залучає до різних видів роботи всіх студентів за допомогою завдань, які допомагають перевірити отримані студентами самостійно знання і дають можливість використати їх на практиці;

- 4 етап. Викладач допомагає студентам підсумувати вивчений матеріал з певної теми та зробити висновки з досвіду, який вони здобули під час самостійного отримання знань.

На занятті з дисципліни «Історія зарубіжної літератури» організовуючи навчальну діяльність в режимі «перевернутого» навчання, на основі переглянутого відео, опрацьованої лекції, прочитаного вдома твору чи ознайомлення з біографією і творчим шляхом автора, пропонуємо:

- роботу з презентацією «Плакати» – презентація складається виключно з ілюстративного матеріалу, вся робота по

поясненню змісту покладається на доповідача; «проблемно-пошуковою» презентацією – містить проблемні питання, відповідь на які студенти шукають через діалог один з одним, дискусію в чаті на платформі ZOOM тощо; «інтерактивною» презентацією – містить вікторину, тест, кросворд, пазл, ребус тощо, яка покликана узагальнити та систематизувати здобуті при самостійному опрацюванні теми знання, вміння та перевірити рівень навчальних досягнень; презентацією «відчуй себе лектором» – кожен студент отримує питання, яке опрацьовує самостійно вдома, а занятті відбувається його презентація з подальшим обговоренням. Це потужний засіб для формування у студентів вмінь виступати перед аудиторією, коротко формулювати свою думку, структурувати свою доповідь, використовувати різні мультимедійні засоби і можливості (зображення, звукозаписи, відеофільми, гіперпосилання на інші веб-сайти або файли) для ілюстрування ідей, гіпотез, висновків.

• роботу з «епізодами» – відеофрагменти епізодів екранізованих творів, яке супроводжує аналіз епізоду твору в одній із комбінацій: 1) вдома прочитали – на занятті обговорили – подивилися – порівняли – узагальнили; 2) вдома прочитали – подивилися – на занятті обговорили – узагальнили; 3) вдома прочитали – на занятті обговорили – озвучили – узагальнили.

• роботу з «стрічкою часу» – шкала, на яку у хронологічній послідовності наносяться події. Найчастіше стрічка часу є горизонтальною лінією з розміткою по роках (або періодах), а в режимі «перевернутого навчання» без зазначення, що відбувалося в той чи інший період, використовуючи яку, студент озвучує біографію письменника, його творчий доробок, етапи розвитку тієї чи іншої епохи тощо. Сучасні сервіси дозволяють «нанизувати» на стрічку часу не лише текст, а й зображення, відео та звук.

• роботу з «хмарами слів» – це візуальне відтворення списку слів, категорій чи міток на єдиному спільному зображенні. «Хмара» дозволить зробити акценти на ключових моментах теми, яка була опрацьована самостійно. Це, у свою чергу, сприятиме ефективному відтворенню, систематизації та узагальненню опрацьованого попередньо матеріалу.

• роботу з «інтерактивною віртуальною дошкою», яка є робочим простором, «білим аркушем», на якому спільно можемо виконувати певні дії, взаємодіяти з усіма студентами у режимі реального часу, за допомогою певних інструментів, зокрема нотаток, впорядковувати сюжет прочитаного вдома твору, створювати хронологію життя та творчого доробку письменника тощо.

• рототу з Viber, месенджер, який допомагає збирати питання від студентів у чаті. На занятті використовується для обговорення зі студентами моментів, які вони не зрозуміли з домашнього опрацювання. Один з варіантів – попросити студентів писати питання в чаті, протягом опрацювання матеріалу вдома, а на занятті приділити час роз'ясненню, через використання функції пошуку в чаті, попередньо домовившись зі студентами про ключове слово, яке пишеться перед питанням, і на занятті, вбиваючи це слово в пошук, студенти бачитимуть свої повідомлення. Доречно спонукати студентів нотувати ключові моменти, записувати ідеї, які виникають під час опрацювання матеріалів. Наголосити, що занятті вони зможуть скористатися своїми нотатками, освіжити пам'ять чи винести свої ідеї на обговорення. Студенти можуть робити ці нотатки в будь-якому форматі (тексту, фото, відео та аудіоповідомлень) – їх можна зберігати у смартфоні або просто в месенджері, наприклад, у «Моїх нотатках» у Viber.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Введення в освітній процес змішаного навчання, зокрема моделі «перевернутий клас» дозволяє вирішити низку завдань: розширити можливості студентів за рахунок збільшення доступності та гнучкості освіти; персоналізувати навчання, враховувати індивідуальні особливості студентів, зокрема темп і ритм засвоєння навчального матеріалу; підвищити мотивацію, самостійність, соціальну активність; трансформувати стиль педагога, перейти від трансляції знань до інтерактивної взаємодії з студентом [8]. Перспективами подальшого дослідження вбачаємо впровадження інших моделей змішаного навчання в освітній процес ЗВО.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Змішане навчання. URL: <https://sites.google.com/a/lyceum2.cv.ua/metodicnij-navigator/metodicni-materiali/zmisane-navcanna> (дата звернення 30. 04. 2022).
2. Кадемія М. Ю. Використання змішаної технології навчання у дистанційній освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця, 2016. Вип. 44. С.330-333.
3. Кухаренко В. М., Березенська С. М., Бугайчук К. Л., Олійник Н. Ю. Теорія та практика змішаного навчання: монографія. Харків, «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. 284 с.
4. Рогульська О. О. Особливості використання моделі «перевернутий клас» в умовах дистанційного навчання. / О. О. Рогульська // *Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів: матеріали тез доп. XI міжнар. наук.-методол.*

Интернет-семінару (19 трав. 2022 р.) / Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; Хмельницький національний ун-т; за заг. ред Н. М. Бідюк. – Київ – Хмельницький: «Термінова поліграфія», 2022. С. 29–31.

5. Рогульська О. О. Особливості підготовки майбутніх учителів іноземної мови у закладах вищої освіти України. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного ун-ту імені Павла Тичини / ред. кол.: О. І. Безлюдний (гол. ред.) та ін. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. Вип. 17. С. 291–304.

6. Рогульська О. О. Поняття та шляхи реалізації змішаного навчання. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції*. Хмельницький, 2013. С. 81–85.

7. Рогульська О. О. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти: дис. ... док. пед. наук : 13.00.04. / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2020. 496 с.

8. Marshall H. W. Three reasons to flip your classroom. URL: <http://www.slideshare.net/lainemarsh/3-reasons-to-flip-tesol-2013-32113> (дата звернення 30. 06. 2022)

REFERENCES

1. *Zmishane navchannia* [Blended learning] URL: <https://sites.google.com/a/lyceum2.cv.ua/metodicnij-navigator/metodicni-materiali/zmishane-navcanna> (data zvernennia 30. 04. 2022).

2. Kademiia, M. Yu. (2016). *Vykorystannia zmishanoi tekhnolohii navchannia u dystantsiini osviti* [The use of blended learning technology in distance education]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. Kyiv–Vinnytsia. 44. 330–333.

3. Kukharenko, V. M. Berezenska, S. M., Buhaichuk, K. L., Oliinyk, N. Iu. (2016). *Teoriia ta praktyka zmishanoho navchannia: monohrafiia* [Theory and practice of blended learning: monograph]. Kharkiv. 284.

4. Rohulska, O. O. (2022). *Osoblyvosti vykorystannia modeli «perevernutyi klas» v umovakh dystantsiinoho navchannia*. [Peculiarities of using the “flipped classroom” model in the conditions of distance learning]. *Rozvytok porivnialnoi profesiinoi pedahohiky u konteksti hlobalizatsiinykh ta intehtatsiinykh protsesiv: materialy tez dop*. Kyiv – Khmelnytskyi. 29–31.

5. Rohulska, O. O. (2018). *Osoblyvosti pidhotovky maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy*. [Peculiarities of training future

foreign language teachers in higher education institutions of Ukraine]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*. Uman. 17. 291–304.

6. Rohulska, O. O. (2013). *Poniattia ta shliakhy realizatsii zmishanoho navchannia*. [Concepts and ways of implementing blended learning]. *Profesiine stanovlennia osobystosti: problemy i perspektyvy*. Khmelnytskyi. 81–85.

7. Rohulska, O. O. (2020). *Teoriia i praktyka pidhotovky maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov v umovakh informatsiino-osvitnoho seredovyshcha zakladiv vyshchoi osvity* [Theory and Practice of Training Future Foreign Language Teachers under the Conditions of Information and Learning Environment in Higher Education Institutions]. *Doctor's thesis*. Vinnytsia. 496.

8. Marshall H. W. *Three reasons to flip your classroom*. URL: <http://www.slideshare.net/lainemarsh/3-reasons-to-flip-tesol-2013-32113> (data zvernennia 30. 06. 2022).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

РОГУЛЬСЬКА Оксана Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації.

Наукові інтереси: сучасні дослідження теорії і методики професійної освіти, методологічні, компаративні, науково-методичні засади підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО.

ЛЕВИЦЬКА Наталія Валентинівна – старший викладач кафедри германської філології та перекладознавства.

Наукові інтереси: науково – методичні засади професійної підготовки перекладачів та філологів у вітчизняних та європейських ЗВО.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ROGULSKA Oksana Oleksandrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication.

Research interests: modern studies of the theory and methodology of professional education, methodological, comparative, scientific – methodical principles of training future foreign language teachers under the conditions of information and learning environment in higher education institutions.

LEVYTSKA Natalia Valentinivna – Senior lecturer of the German Philology and Translation Studies Department.

Research interests: scientific and methodical principles of professional training of translators and philologists at Ukrainian and European universities.

Стаття надійшла до редакції 08.08.2022 р.